

Z kroniki naukowej

SESJA NIEMCOZNAWCZA ROBOTNICZEJ SPÓŁDZIELNI WYDAWNICZEJ W SEROCKU

W dniach 24-26 listopada 1986 r. odbyła się w Serocku pod Warszawą sesja niemcoznawcza przeznaczona dla dziennikarzy prasy terenowej i centralnej, zajmujących się problematyką stosunków PRL—RFN oraz stosunków wewnętrznie-mieckich.

Organizatorami sesji były Centrum Doskonalenia i Szkolenia Kadr Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa—Książka—Ruch” (CD i SK—RSW) w Warszawie oraz Instytut Zachodni w Poznaniu. W sesji uczestniczyła 35-osobowa grupa dziennikarzy, reprezentujących prasę centralną i regionalną oraz Polskie Radio.

W sesji uczestniczyła również 10-osobowa grupa pracowników naukowych Instytutu Zachodniego, którzy przedstawili uczestnikom sesji większość referatów.

Otwarcia sesji dokonał dyrektor CDiSK RSW Konrad Kaszewski. Wykład inauguracyjny wygłosiła prof. Anna Wolff-Powęska z Instytutu Zachodniego. Tematem wykładu była sytuacja w RFN w przeddzień wyborów do *Bundestagu*, przewidzianych na 25 stycznia 1987 r. Temat ten przedstawiony został w ścisłej korelacji z analizą nowych elementów w polityce wschodniej rządu chadecko-liberalnego w latach 1982-1987. Perspektywy wyborcze poszczególnych partii politycznych w RFN rozpatrywała referentka w kontekście ich stosunku do krajów wschodnio-europejskich, w tym szczególnie do Polski, albowiem polityka wschodnia zajmuje ważne miejsce w platformach wyborczych partii. Dotyczy to szeregu zagadnień — od współpracy gospodarczej, poprzez nowe wartości w stosunkach politycznych do rozwoju kontaktów kulturalnych i społecznych, włącznie. Kluczowe pytanie, które towarzyszyło temu wykładowi, dotyczyło realnych szans wyborczych SPD. Deklarowana przez Johannesą Raua „absolutna większość” SPD w wyborach styczniowych ma bowiem tyle samo zwolenników co zagorzałych przeciwników, i to nawet w łonie jego macierzystej partii.

Zagadnieniem towarzyszącym analizie prognoz przedwyborczych była pozycja liberałów (FDP) i ich dalszy udział w rządzie federalnym. Zastanawiano się, na ile animozje osobiste między F. J. Straussem i H.-D. Genscherem mogą wpłynąć na kształt przyszłego (postczyńskiego) rządu federalnego w RFN.

Doskonałym historycznym uzupełnieniem wykładu inauguracyjnego było wystąpienie prof. dr hab. Antoniego Czubińskiego — dyrektora Instytutu Zachodniego nt. kwestii niemieckiej w polityce europejskiej w latach 1945-1986. Przeprowadzony z logiczną konsekwencją wywód pozwolił zrozumieć wiele drobnych i niejasnych elementów obecnego obrazu Republiki Federalnej Niemiec. Jednym z takich zagadnień jest m. in. mur berliński, którego wybudowanie w sierpniu 1961 r. nie znalazło jeszcze pełnego, naukowo uargumentowanego odbicia w literaturze politologicznej i historycznej.

Do kwestii muru berlińskiego i towarzyszących temu wydarzeniu zjawisk w polityce obu państw niemieckich nawiązał również Bernard Perlak (IZ), analizując historię i stan dzisiejszy stosunków dwustronnych NRD—RFN. Stosunki te należy

rozpatrywać wielopłaszczyznowo, szczególną uwagę poświęcając jednak aspektowi społecznemu i kulturowemu. Silne jest bowiem również w NRD przywiązanie do tradycji, czego przykładem może być postać króla Prus Fryderyka Wilhelma II, którego dwóchsetletnią rocznicę objęcia tronu szumnie obchodzono w obu państwach niemieckich w sierpniu 1986 r. Innym przykładem jest zbliżające się 750-lecie powstania Berlina. W obu częściach podzielonego miasta trwają intensywne przygotowania do obchodów rocznicy. Stosunki NRD—RFN należą do specyficznych kontaktów międzypaństwowych. Świadomość tego stanu rzeczy towarzyszy obu zainteresowanym stronom. Wiele firm zachodniemieckich jest zainteresowanych dialogiem handlowym z NRD. Podczas ostatnich jesiennych Targów Lipskich (31 VIII - 6 IX 1986) uczestniczyło 645 firm z RFN i Berlina Zachodniego. Możliwość dialogu partnerskiego z NRD wydaje się być kusząca dla wielu instytucji i organizacji w RFN. 19 września 1986 r. podpisane zostało pierwsze w historii kontaktów NRD—RFN porozumienie o współpracy miast: Eisenhüttenstadt (okręg Frankfurt nad Odrą w NRD) oraz Saarlouis (kraj związkowy Saary w RFN). Ze zrozumiałych też względów dyskusja, która toczyła się wokół tego tematu, objęła szereg dziedzin życia. Należy podkreślić, że panuje przekonanie, że stosunki NRD—RFN będą w przyszłości wywierać większy wpływ na stosunki Wschód—Zachód.

Jednym z gości sesji był dr hab. Jerzy Sulek, doradca ministra spraw zagranicznych PRL, zajmujący się głównie problematyką stosunków politycznych PRL—RFN. Jest faktem niezaprzeczalnym, że informacja nt. stosunków dwustronnych Polski i RFN, jest niepełna i często różnie interpretowana. Spotkanie z doradcą ministra wniosło szereg nowych interpretacji powszechnie znanych faktów.

O pozycji polskiej publicystyki niemcoznawczej mówił Julian Bartosz — redaktor tygodnika „Sprawy i Ludzie” (Wrocław), autor jedynej w polskiej literaturze popularno-naukowej książki o kanclerzu Helmutie Kohlu. W swoim kontrowersyjnym ze względu na formę wystąpieniu poruszył zagadnienia elementarnych doktryn prawnopaństwowych w RFN. Sporo miejsca poświęcił m. in. procesowi ratyfikacji układu zasadniczego PRL—RFN na forum *Bundestagu* w 1972 r.

Ruchy rewanżystowskie oraz współczesny terroryzm w RFN stanowią osobny zespół tematyczny. Tematy te referowali Eugeniusz Tyszkowski (ANS przy KC PZPR) i Maria Tomczak (IZ). Szczególnie drugi temat wzbudził wiele kontrowersji i dyskusji. Pojawiło się m. in. zagadnienie podziału terroryzmu na lewicowy i prawicowy. Terroryzm stał się współcześnie środkiem presji i szantażu. Zjawisko to pojawiło się w RFN w początku lat siedemdziesiątych i jest obecne do dnia dzisiejszego. Wśród zjawisk towarzyszących fali terrorystycznej w RFN należy odnotować wzrost liczby kobiet, biorących udział w akcjach terrorystycznych.

Wśród innych tematów poruszanych podczas sesji należy zwrócić uwagę na tematykę stosunków RFN z partnerami zachodnioeuropejskimi. Dobrze się stało, że dwustronne stosunki RFN—USA, przedstawione zostały oddzielnie. Dr Jadwiga Kiwerska (IZ) dokonała bowiem przeglądu najistotniejszych zagadnień politycznych i gospodarczych, jakie składają się na obecny obraz tych stosunków. Autorka zwróciła uwagę na fakt, iż stosunki RFN—USA często mylnie utożsamiane są z udziałem RFN w NATO i nie dokonuje się rozdzielenia tych dwóch zagadnień. Dr Bogdan Koszel (IZ) skoncentrował się na krótkiej analizie stosunków RFN z europejskimi partnerami w NATO. Szczególne miejsce w stosunkach dwustronnych zajmują kontakty z Francją i Wielką Brytanią. RFN i Francja prezentują współcześnie zbliżony potencjał gospodarczy, którego logicznym następstwem jest wzrost zainteresowania wzajemnego obu społeczeństw. Modelowo funkcjonuje m. in. francusko-zachodniemiecki program współpracy młodzieżowej, który obejmuje

szereg atrakcyjnych form tego typu współpracy. Marginalne miejsce w stosunku RFN z partnerami w Europie Zachodniej zajmują nadal Hiszpania i Portugalia. RFN udziela tym krajom znacznej pomocy gospodarczej, lecz nie zmienia to stanu rzeczy, że kraje te nadal znajdują się na peryferiach polityki zagranicznej RFN.

Ostatni blok zagadnień stanowiły problemy przemian w strukturze społecznej RFN, w tym również działalności ruchów alternatywnych („Zieloni”, ruchy pokojowe). Przemiany w strukturze społecznej obejmują również wzrastający liczebnie udział robotników cudzoziemskich i ich rodzin w życiu społecznym RFN. Jest to kolejne następstwo polityki gospodarczej RFN początku lat siedemdziesiątych.

Na marginesie sesji warto odnotować głosy uczestników, którzy sygnalizowali brak współpracy na linii nauka — publicystyka w kwestii popularyzacji problematyki niemieckiej w społeczeństwie polskim. Wydaje się jednak, że fakt zorganizowania konferencji w Serocku wpłynie — chociażby w części — na zmianę tego stanu rzeczy.

Cenna jest również zapowiedź wydania wygłoszonych podczas sesji referatów w postaci zeszytu prasoznawczego RSW „Prasa—Książka—Ruch”. Zeszyt ten będzie przeznaczony dla szerokiej rzeszy odbiorców w środowisku dziennikarskim. Wydaje się, że inicjatywa wydania monotematycznego zeszytu prasoznawczego pozwoli zachować niektóre chociażby elementy dyskusji prowadzonej podczas sesji w Serocku.

Uczestnicy sesji wyrazili opinię, że sesja tego typu powinna zostać powtórzona w niedługim czasie, biorąc szczególnie pod uwagę szybką ewolucję wydarzeń wewnętrznych w Republice Federalnej Niemiec i ich wpływ na stosunki dwustronne PRL—RFN.

Stanisław H. Kaj

SESJA NAUKOWA: LATA WOJNY I OKUPACJI HITLEROWSKIEJ NA TERENIE WIELKOPOLSKI 1939 - 1945 W FILMIE I FOTOGRAFII

Dnia 19 lutego 1987 r. odbyła się w Pałacu Kultury w Poznaniu sesja poświęcona latom wojny i okupacji hitlerowskiej na terenie Wielkopolski w filmie i fotografii. Organizatorem sesji była Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Poznaniu — Instytut Pamięci Narodowej przy współudziale Instytutu Zachodniego i Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Poznaniu. Wzięli w niej udział przedstawiciele poznańskiego i pomorskiego środowiska naukowego, Głównej i Okręgowych Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich — Instytutu Pamięci Narodowej, wymiaru sprawiedliwości i prokuratury, regionalnych muzeów martyrologii, redaktorzy prasy i telewizji, członkowie Związku Bojowników o Wolność i Demokrację oraz liczni przedstawiciele mieszkańców Poznania, którzy w przeszłości ryzykując życie, dokumentowali lub pomagali w dokumentacji polityki i zbrodni okupanta hitlerowskiego w latach II wojny światowej.

Duże zainteresowanie sesją zaskoczyło w pewnym stopniu jej organizatorów, a udział w niej wielu osób, w tym także młodzieży, nie związanych profesjonalnie z omawianą problematyką świadczyło z jednej strony o potrzebie społecznej podjętego tematu, z drugiej atrakcyjności jego prezentowania.

Konferencję otworzył przewodniczący Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Poznaniu doc. dr Marian Olszewski, zwracając uwagę na znacze-